

DUYGUSAL ZEKANIN SANAT EĞİTİMİ ÖĞRETMENLERİNİN YETİŞTİRİLMESİNDEKİ İŞLEVLERİ

Dr. Necmettin KARABULUT*

Özet

Öğretmen adaylarının kendilerini ifade etme, tarihi, kültürel ve yazınsal perspektifler arasında bağ kurma, kültürel ve kültürler arası ortak noktaları keşfetmeleri, sanatsal ürünlere çok yönlü bakabilmeleri, bilişsel süreçler kadar duygusal becerilerinin öğretimini de gerektirmektedir. Bu çalışmada; öğretmen adaylarının görsel, plastik, dilsel, sözselsel ve sessel, devinişsel alanlardaki yeteneklerini geliştirmelerinde duygusal zekanın işlevleri dile getirilerek onların yaratıcılıklarını eyleme dönüştürmelerinde duygusal becerilerini geliştirmelerinin önemi üzerinde durulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, Öğretim, Duygusal Zeka, IQ, Öğretmen, Özbilinç.

The Functions of Emotional Intelligence on Art Teacher Education

Abstract

Self expression of teachers, to be able to establish any connection among historical, cultural and written perspectives, discovery of the intercultural common points, to be able to see art works from diverse angles require teaching of emotional skills as well as cognitive processes. In this study, emphasizing the function of emotional intelligence for the development of their visual, plastic, linguistic, verbal, vocal, cognitive, the significance of development student teachers' emotional skills to realize their creativity is examined.

Key Words: Education, Teaching, Teacher, Emotioanl İntelligence, Selfconscious

Fizyolojik yönden beynin işlevlerinin tekrar gözden geçirilmesi beynin birbirinden bağımsız amigdala ve hippocampus adlı iki ayrı hafıza sistemine sahip olduğu, bunlardan hippocampus'un olayları sıradan olgular olarak kaydederken,

---

* Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü

amigdala'nın genel uyarıları duygusal yükleri bakımından kaydettiği belirtilmektedir. Beyindeki limbik sistemin pek çok öğrenme ve hatırlama işini yüklenmekle birlikte amigdalanın duygusal konulardan sorumlu olduğunu, beyinden amigdalanın çıkartılması halinde olayların birey için duygusal bir anlam taşımadığı ifade edilmektedir (Akkoyun, 1997, s. 137).

Beynin fizyolojik özelliği gereği bu ayrımın yapılması zeka ve duygusal zeka tartışmasının alevlendirilmiştir. Goleman tarafından akademik zekanın bireyi sosyal yaşamın gerektirdiği değişikliklere ve olanaklara hazırlamadığı ileri sürülerek, yönlendirilmiş ve duygusal bakımından yoksun bir zihinsel yaşamı hayal etmenin çarpık bir bilimsel görüş olacağı dile getirilmiştir (Goleman 2001, s.58).¹

IQ yüksekliğinin, zenginliğinin, saygının ya da mutluluğun garantisi olmadığı halde okullarımızın ve kültürümüzün akademik becerilere takılıp kalmasının, kişinin geleceğinde çok önemli bir role sahip olan duygusal zeka boyutunu göz ardı ettiği vurgulanmıştır. Zeka dahil var olan diğer yeteneklerin ne kadar iyi kullanıldığına belirleyicisi olan meta yetenek, duygusal zeka kavramı ile tanımlanmıştır (Goleman, 2001, s.52-53).

IQ görüşüne karşı çıkan Gardner zihnin çerçevesi (Frames of Mind) adlı eserinde, bireyin yaşamda başarılı olması için tek tip bir zekaya sahip olması gerekmediğini, çünkü bireyin yedi kategoride ele alınabilecek yetenekler yelpazesine sahip olduğunu öne sürmüştür. Ona göre bu seçenekler görsel zeka, bedensel duyu, müzikal zeka, sosyal zeka, bireysel zekadır. Herhangi bir kimse bu zeka türlerinin hepsine sahip olmakla birlikte, bunlardan bir kaçında baskın da olabilir. Önemli olan eğitim sürecinde bireyin zeka türlerine göre yönlendirilmesidir.

Salovey ise Gardner'in bireysel zeka kavramının kendi temel duygusal zekasının içine katarak bu yeteneği beş kategoride ele almıştır. Bunlar şu şekilde özetlenebilir:

Bireyde psikolojik sezgi ve kendini anlamaya temel teşkil eden Öz bilinç,
Özbilinç üzerine kurulan, duyguları idare edebilme ,

Duyguları bir hedefe odaklama, dikkati yoğunlaştırma, kendi kendini harekete geçirebilme, kendine hakim olabilmeyi içeren duygusal Öz denetim ,

Başkalarının da yaşama ihtiyacının olduğu farkederek, ne istediğini belli belirsiz gösteren sosyal işaretlere duyarlılık gösterme.

Duygusal zeka, kişilerin kendi duygularının farkında olmasıdır. Kişi duygusal tepkisinin farkına vardığında yeni tepki beyin kabuğunda işlemde geçirilir. İşlemde geçen bu duygu ile bireyin, olaylarla olumlu bir biçimde başa

çıkma olasılığı artar (Baltaş, 1998.Sİ39)

Başkalarının duygularını idare edebilme yeteneği bireyin, sağlıklı bir iletişim kurabilme yetisini içeren ilişkileri içerir. (Goleman, 2001.s.60-62)

Çocukta duygusal zekanın gelişmesi doğumla birlikte şekillenmeye başlar. Anne ve babanın davranışları, çocukta güven, merak, yeterlik hissi, kendi davranışlarını kontrol etme, başkaları tarafından anlaşıldığını hissetme ve ilişki kurma, duygularını ifade etme, kendi ihtiyaçları ile başkalarının ihtiyaçlarını dengede tutma gibi yeterliliklerin kazandırılmasına bağlıdır. Duygusal yönden ihtiyaçları doyurulmayan çocukların, duygusal zeka gelişimi sınırlanır. Bu bağlamda çocukta duygusal gelişim aile, yakın çevre ve formal eğitim kurumların işbirliği ile geliştirilebilir.

Okul öncesinden, yüksek öğretime kadar formal eğitim kurumlarında sanat eğitiminin işlevleri genel olarak iletişim kurabilme, kültürel aydınlatma, haz duymayı sağlamak, eğitime, ulusal ve evrensel değerler kazandırma olarak sıralanabilir. Bu bağlamda, insanlarda amigdalanın gelişmesinde duygular ve coşkular önemli bir yer tutmaktadır Sanatın teknik beceriler olarak öğretiminde, eleştirel düşünme ve yaratıcılığa kadar geçen süreçte bireye sunulan uyarıcıların, bireyde yaşantı olarak algılanış biçimi, bireyde imgelem ve yaratıcılığının sınırlarını belirlemektedir.

Hurtwizt "eğitimciler genel sanat türünü kinestetik ve uzamla ilgili anlayışta bulurlar, ancak, sanat genellikle öteki zekaların da kullanılmasını gerektirir. Örneğin sanatsal üretimin başında olanlar bir ürünü tasarlarlarken önce uzamla ilgili olan düşünme ile işe başlarlar. Ancak üretim tahminleri için matematiksel yetenekleri kullanırlar. Yazarken dil yeteneğinden ve bir obje oluşturmada kişiler arası ilişki ustalığından yararlanırlar." şeklindeki açıklamasıyla sanatta hem çoklu zeka hem de duygusal zekanın uygulandığını dile getirmektedir (Hurtwizs ve Day,1991).

İnsanın içinde bulunduğu nesnel dünya ile kendi zihinsel ve ruhsal dünyası arasındaki ilişkileri estetik olarak açıklaması ona daima haz veren bir uğraşı olmuştur. Kendini ifade etmenin bir yolu, bir somutlaştırması olan sanatla birey, sözsüz ve görsel nitelikler taşıyan universal bir dille, kendini zaman ve mekan sınırlanmasından kurtarır. Kendini zaman ve mekan sınırlanmasından kurtaran birey hem geçmişini derinlemesine bilinçlice çözümleyebileceği gibi, geleceğin yönlendirebilecek güç ve kudreti kendisinde bulur. Sanat eserlerini inceleyerek geçmişte yaşamış toplumları sosyal, politik, inanç ve değer sistemlerinin sanatı nasıl etkilediğini, bu etkilerin sanata nasıl yansıdığını anlar. Çünkü bir toplumun

kültürel yaşayışı ve uygarlığında yer alan üretim-tüketim araçları onların sosyal kültürel çevrelerinin birer göstergesi durumundadır. Yine yapılan düzenleme ve formlar geçmişin dini, inanç ve felsefelerini çağrıştıran izler taşır.

İnsanların duygu ve düşüncelerini taşıyan kontrol etmeyi amaçlayan zorbaların, insanların derin duygulan ile konuşabilen, insanların duygu ve düşüncelerini etkileyebilen semboller kullandıklarını fark eder. Geçmişe bu denli bilinçli bakmayı sağlayan sanat, geleceği yönlendirmenin, geleceğe mesajlar vermenin en temel yollarından biri konumundadır.

Günümüzde sanatın filmler, eğlenceler, reklamlar, görsel mesajlar ve oyunlar, galalar, tiyatrolar vasıtasıyla, toplumu adalete, duygusal coşkuya ve imaja teşvik ederek çağdaş toplumları güçlendiricisi, toplumsal değerlerin yansıtılmasına dönük, oldukça önemli işlevler üstlendiği görülür.

Çağdaş eğitim uygulamalarında öğretim programlarının işlevi, görme-ışitme ve dokunma gibi duyu organlarını kullanarak bireyin yakınsak düşünmesini pekiştirirken, görüleni ııtileni, dokunulanı hissetmeyi sağlayacak süreçleri işe koşarak bireylerde ıraksak düşünmeyi sağlamaktır. Bu işlevlerini gerçekleştirmek için bireyin düşünme, duyma, algılama, imgeleme, simgeleri kullanma gibi etkinlikler vasıtasıyla dışa vurumu sağlayacak ortamları ona sunmaktır.

Formal öğretim sürecinde öğrencilerin sanatsal izlenimlerinin görsel sanatta mı , müzikte mi, sanat icrasında mı, edebiyatta mı, dansta mı, drama da mı, mimaride mi olup olmadığını ona hissettirmektir. Başka bir ifade ile öğrencinin bireysel kimliğini, potansiyeli keşfetmesine , yardım etmek , onun rüya görme şeklini ona hatırlatmaktır.

Öğretim programlarını uygulayıcısı olan eğitimcilerin öğretim sürecinde, öğrencinin algıladıkları ile yeni algılamaları arasında bağ kurmasına, çağrışım oluşturmaya . daha sonra da bunları zihinde canlandırıp dışa vurmasında önemli roller düşmektedir. Çünkü öğrenci zihinsel düşünme sürecinde sadece sembolleştirilmiş kavramları kullanmaz, aynı zamanda deneyimle yaşantılara dayalı imgelen de kullanır. Kullandığı imgelen zihninde yeniden formlaştırıp ve dışa vurması, onun yaratıcılığının göstergesidir. Öğretim sürecinde sanat eğitimi üzerinde duranların belki de en önemli işlevi öğrencinin yaratıcılığını artıracak ortamları ona sunmaktır.

Öğretmenin öğretim sürecinde öğrencileri, sanatı sanat yaratmak için kullanacakları materyal ve süreçlerle yüz yüze getirmesi, öğrencide sanat anlayışını artırır. Ayrıca öğrencilerin bu anlayışlarını sanata ilişkin uzmanların söyledikleri, sanatın toplumdaki işlevleri, yapılan çalışmanın zamanı, yeri ve

yaratıcılığa katkısı ile ilgili bilgilerle desteklenerek gelişir.

Formal eğitim sürecinde öğretmenlerin, çoklu zeka ve duygusal zeka kuramları çerçevesinde işlevlerini şu noktalarda değiştirmeleri beklenir ;

Öğretim elemanları öğretim sürecinde öğrencilerin ilgi alanlarına ve yeteneklerine cevap veren farklı yöntemleri kullanmalıdır. Çünkü öğretmenin birden fazla yolu vardır, bir konu birden fazla yolla öğretebilir.

Süreç boyunca öğrencilerin farklı yeteneklerine aynı değeri verirken, öğrencileri birbiri ile kıyaslamak yerine onların her birini kendi yetileri ve ilgi alanları doğrultusunda gelişimleri açısından değerlendirilmelidir (Armstrong, 1994).

Sonuç ve Öneriler :

Öğretim sürecinde öğretmenler, üründen ziyade sürece ağırlık vererek, öğrencilerin arkadaşlarının ürettikleri ürünlerde teknik becerilerin yanı sıra sanatsal değerlendirmeyi görmesine ağırlık vermelidir.

Öğretmenler, öğretim sürecinde öğrencilerin kendi potansiyellerini görmelerini sağlayacak proje odaklı çalışmalara ağırlık vermelidir.

Öğrencinin olayları yorumlamada, dışarıdan gelen uyarıcıları yorumlayış biçimine saygı göstererek, onun yorumlayış biçimine temel teşkil eden duygusal izleri çözümlenmeye çalışmalıdır.

Her öğrencinin milli ve milletlerarası çalışmaları yorumlamada, imgeleme ve dışa vurumunu engelleyici olumsuzluklar ortadan kaldırılmalıdır.

Her öğrencinin kendi potansiyelini farketmesi kadar, kültürel ve kültürlerarası çalışmalarının kaynağının ne olduğunu farketmesine yarayacak bilişsel ve duyuşsal uyarıcıları sağlamalıdır.

KAYNAKLAR

- Akkoyunlu, Füsün , **Transsaksiyonel Analiz**. Nobel Yayınları ,Ankara , 1997.
Armstrong, Thomas, **Multiple İntelligences in the classroom**, P.2-3. ISBN. 087120-230-1 Printool in the USA , 1997.
Baltaş Z.A. **Bedenin Dili**, Remzi Kitabevi, 1992
Goleman, Daniel. **Duygusal Zeka neden 10'dan daha Önemlidir?** Varlık/Bilim, 2001.
Hurtwitz A, Day M. **Children and their art; Mcthots for the elementary school** (5 th edition) New York , Harcourt, Braue Jovanord (1991)